

Обставини справи

Справа стосується імовірного втручання в права заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції в результаті тимчасового зупинення його права на здійснення примусового виконання рішень у зв'язку з порушенням щодо нього кримінального провадження та рішень судів про відмову в задоволенні його вимог про відшкодування завданої шкоди.

Заявник почав займатися діяльністю з виконання судових рішень у 2006 році.

В лютому 2011 року суд першої інстанції вирішив розпочати кримінальне розслідування щодо заявника за фактом неналежного виконання ним як судовим виконавцем своїх обов'язків у зв'язку з імовірним подвійним стягненням коштів. Далі, у квітні того ж року, Палата судових виконавців (*The Bailiff Chamber*) зупинила право заявника (як обов'язковий захід) здійснювати діяльність із примусового виконання рішень. Міністр юстиції призначив М. Д. заступником / помічником судового виконавця для провадження необхідної діяльності на час зупинення практики заявником. Дохід від надання заступником судового виконавця послуг від імені заявника зараховувався на рахунок його практики, за винятком деяких зборів, що стягувалися заступником судового виконавця.

Після припинення кримінального розслідування щодо заявника через відсутність доказів обмежувальний захід скасували в листопаді 2011 року.

Надалі заявник звернувся з позовом до суду проти держави та Палати судових виконавців із вимогою про відшкодування майнової (фактичної шкоди й втраченого заробітку) та моральної шкоди через зупинення діяльності, що тривало з 11 квітня до 21 листопада 2011 року. Заявник указував, що впродовж цього періоду він виплатив працівникам частину заробітної плати й поніс інші витрати, необхідні для забезпечення офісу на суму близько 10 418 євро. Приблизно 23 845 євро заявник зазначив як втрачений заробіток, а 15 450 євро – як компенсацію за шкоду, завдану його репутації.

Суд першої інстанції в березні 2016 року задовольнив вимогу заявника стосовно суми в 10 418 євро компенсації фактично завданої шкоди й не визнав необхідним розглядати позовні вимоги до Палати судових виконавців. Своє рішення суд обґрунтував висновком експерта та іншими доказами, наданими заявником, такими як рішення про зупинення трудового контракту, виписки з банківських рахунків, рахунки за надані комунальні послуги, договори про надання послуг.

В листопаді 2016 року суд апеляційної інстанції визнав установлені судом першої інстанції обставини, проте скасував його рішення і відмовив у задоволенні вимог заявника, зокрема вказавши, що за відсутності незаконного засудження або ув'язнення, що передбачено статтями 549 та 553 Закону про кримінальне судочинство, держава не може

бути відповідальною. У травні 2018 року це рішення Верховним судом було залишено без змін.

За статтею 1 Першого протоколу до Конвенції заявник скаржився, що зупинення ним своєї діяльності як виконавця впродовж семи місяців у зв'язку з кримінальним розслідуванням було невиправданим втручанням у його ділові інтереси і що понесені витрати йому відшкодовано не було.

Оцінка Суду

ЄСПЛ вважав, що обов'язкове / примусове зупинення діяльності у зв'язку з кримінальним розслідуванням тимчасово позбавило заявника його клієнтів, які були зацікавлені в його послугах і, відповідно, могли вплинути на «володіння» – виконавчу практику, яку він здійснював. Це було заходом, що передбачав контроль за використанням майна, який має розглядатися за пунктом 2 статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див., *mutatis mutandis*, *Tre Traktörer AB v. Sweden*, 7 липня 1989 року, § 55, Series A no. 159; *Döring v. Germany* (dec.), no. 37595/97, ECHR 1999-VIII; та *Buzescu v. Romania*, no. 61302/00, § 88, 24 травня 2005 року). Залишалося з'ясувати, чи було таке втручання законним і чи було дотримано «справедливий баланс» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи (див., *Buzescu*, цит. вище, § 89). Справедливий баланс буде порушено, якщо відповідна особа буде нести індивідуальний та надмірний тягар (див. *G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy* [GC], nos. 1828/06 і двоє інших, § 300, 28 червня 2018 року) (пункт 37 рішення).

ЄСПЛ підкреслив, що зупинення було передбачене статтею 60 (2) Закону про виконавче провадження, положення якої були чіткими (див. пункти 6 та 17 цього рішення). Тому втручання було передбачене законом (пункт 38 рішення).

Далі ЄСПЛ погодився з тим, що оскаржуване втручання переслідувало загальну, заявлену Урядом мету, а саме забезпечення правової визначеності щодо послуг судових виконавців. Автоматичний характер зупинення діяльності заявника через кримінальне розслідування сам по собі не може вважатися таким, що позбавив рішення Палати від 11 квітня 2011 року легітимної мети (пункт 39 рішення).

З питання того, чи було досягнуто балансу між цією метою і правами заявника згідно із цим розділом, ЄСПЛ підкреслив, що спірний захід усував заявника від здійснення ним своєї діяльності виконавця з 11 квітня до 21 листопада 2011 року (див. пункти 6 та 8 цього рішення). Таке тимчасове зупинення (сім місяців та десять днів) не здається надмірним (див., навпаки, *Buzescu*, цит. вище, § 94, в якому заявник не міг здійснювати свою адвокатську діяльність упродовж п'яти років) (пункт 40 рішення).

ЄСПЛ зауважив, що протягом періоду зупинення заступник виконавця продовжував провадити відповідну діяльність замість заявника. Тому робота цього заступника може

вважатися гарантією, що слугує суспільному інтересу шляхом безперервного надання послуг наявним клієнтам. Крім того, надані Урядом матеріали свідчили про те, що здійснювана цим заступником діяльність була достатньою для покриття / компенсації більшості негативних наслідків тимчасового зупинення, яких міг зазнати заявник (пункт 41 рішення).

Стосовно вимоги заявника, що його діяльність зазнала збитків через втрату нових можливих клієнтів упродовж строку зупинення діяльності, яке збіглося в часі з передачею виконавцям виконавчих проваджень, що перебували на розгляді в судах (див. пункти 16 та 35 цього рішення), ЄСПЛ не мав у розпорядженні жодних матеріалів, як-от список виконавчих проваджень, переданих іншим виконавцям у межах тієї ж юрисдикції на той час, за якими заявник отримав би значну кількість нових виконавчих проваджень, якби не рішення про зупинення. До того ж заявник не довів, що відхилення 30 червня 2011 року згаданого в пункті 35 цього рішення запиту про виконання, який перебував у провадженні в заявника з 2008 року, було безпосереднім наслідком оскаржуваного зупинення (пункт 42 рішення).

Як апеляційний, так і Верховний суд, розглянувши позов заявника з позиції статей 549 та 553 Закону про кримінальне судочинство, вважали, що за відсутності незаконного засудження або ув'язнення на державу-відповідача така відповідальність покладатися не може. Вибір законодавця не передбачати в Законі про кримінальне судочинство можливості вимагати шкоду у випадках простого припинення кримінального провадження не є предметом спору, оскільки стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не може вважатися такою, що гарантує відповідне право. Заявник не навів жодного прикладу національної практики, яка б свідчила про непослідовність цього підходу або іншим чином його непередбачуваність. ЄСПЛ нагадав, що він наділений лише обмеженими повноваженнями з розгляду ймовірних помилок фактів або права, допущених національними судами, які насамперед тлумачать та застосовують національне право (див., *mutatis mutandis*, *Radomilja and Others v. Croatia* [GC], nos. 37685/10 і 22768/12, § 149, 20 березня 2018 року, та наведену в ньому усталену практику); не було виявлено жодних ознак свавільності в розгляді національними судами позову заявника (пункт 43 рішення).

Зрештою ЄСПЛ підкреслив, що на час подій зупинення було автоматичним наслідком початку кримінального розслідування щодо заявника за фактом імовірного неналежного виконання ним своїх обов'язків (див. пункт 5 цього рішення). Тому рішення про зупинення було прийнято на початковій стадії розслідування. ЄСПЛ наголосив, що стаття 60 (2) Закону про виконавче провадження в редакції, чинній на час подій, не вимагала й не допускала оцінки конкретних обставин справи, зокрема тяжкості ймовірного правопорушення, строку, що сплив із моменту вчинення імовірного правопорушення, або пропорційності тривалості зупинення тяжкості ймовірно вчиненого правопорушення. Відповідно, це положення, що вже не є чинним, не дозволяло будь-якої конкретної оцінки пропорційності. Проте до

завдань Суду не належить оцінка відповідного закону *in abstracto*. В цій справі факт залишається фактом: заявник не обґрунтував свої втрати, оскільки заступник виконавця здійснював необхідну діяльність упродовж зупинення його повноважень. Далі ЄСПЛ відзначив, що після внесення змін до Закону про виконавче провадження відповідне національне законодавство передбачає додаткову гарантію та вимагає вищий рівень підозри щодо кримінальної відповідальності: діяльність виконавця може бути зупинена лише в разі затвердження обвинувального акту в кримінальному провадженні (див. пункт 18 цього рішення) (пункт 44 рішення).

З урахуванням наведеного заявник не продемонстрував, що поніс індивідуальний і надмірний тягар унаслідок тимчасового припинення здійснення своєї виконавчої практики, а тому ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Висновок

Відсутність порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 24 березня 2022 року й набуло статусу остаточного 5 вересня 2022 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.